

**RADA EUROPY
KOMITET MINISTRÓW**

Zalecenia Rec (2006)2

**Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie
Europejskich Reguł Więziennych¹**

***(Przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 11 stycznia 2006 r. na 952
posiedzeniu delegatów)***

Komitet Ministrów, na podstawie art. 15 b Statutu Rady Europy,

Mając na uwadze Europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka;

Mając na uwadze także prace prowadzone przez Europejski Komitet Przeciwdziałania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu, a w szczególności standardy jakie rozwija w swoich raportach

Powtarzając, iż nikt nie może być pozbawiony wolności z wyjątkiem zastosowania tego środka w ostateczności i zgodnie z procedurą przewidzianą prawem;

Podkreślając, iż wykonanie wyroków pozbawienia wolności oraz traktowanie więźniów wymaga wzięcia pod uwagę wymogów bezpieczeństwa osobistego, bezpieczeństwa instytucjonalnego i dyscypliny, jednocześnie zapewniając warunki osadzenia, które nie naruszają ludzkiej godności i które gwarantują osadzonym konkretne zajęcia zawodowe i programy terapeutyczne i w ten sposób przygotowują ich do reintegracji ze społeczeństwem;

Uznając za istotne, to iż kraje członkowskie Rady Europy kontynuują uaktualnienie oraz przestrzeganie wspólnych zasad polityki penitencjarnej;

Ponadto uznając, iż przestrzeganie tych wspólnych zasad wzmocni międzynarodową współpracę w tej dziedzinie;

Zważywszy na istotne zmiany społeczne, które wpłynęły na poważne przemiany w polityce karnej w Europie w ciągu ostatnich dwóch dekad;

Wyrażając po raz kolejny poparcie dla standardów zawartych w rekomendacjach Komitetu Ministrów Rady Europy, które odnoszą się do specyficznych aspektów polityki penitencjarnej i praktyki a w szczególności do rekomendacji: Nr R (89) 12 w sprawie edukacji w więzieniu, Nr R (93) 6 dotyczącej więziennych i kryminologicznych aspektów kontroli chorób zakaźnych włączając AIDS oraz problemów zdrowotnych w więzieniu, Nr R (97) 12 o personelu związanym z wykonywaniem sankcji i środków, Nr R (98) 7 dotycząca etycznych i organizacyjnych aspektów opieki zdrowotnej w więzieniu, Nr R (99) 22 dotycząca przeludnienia więzień i wzrostu populacji więzień, Rec(2003)22 w sprawie warunkowego

zwolnienia (parole) oraz Rec(2003)23 o zarządzaniu przez administrację więzienną więźniami z wyrokami dożywocia i długoterminowymi;

Mając na uwadze Wzorcowe Reguły Minimum ONZ Postępowania z Więźniami

Uznając, iż Rekomendacja Nr (87) 3 Komitetu Ministrów w sprawie Europejskich Reguł Więziennych wymaga istotnych zmian i uaktualnienia, tak by odzwierciedlała przemiany, które zaszły w polityce karnej, praktyce skazywania i ogólnym zarządzaniu więzieniami w Europie,

Zaleca by rządy państw członkowskich:

- kierowały się w swej legislacji, politykach i praktyce regułami zawartymi w aneksie do tego zalecenia, które zastępują Rekomendację Nr R (87) 3 Komitetu Ministrów w sprawie Europejskich Reguł Więziennych;

- zapewniły, że to zalecenie i towarzyszący mu komentarz do jego tekstu zostaną przetłumaczone i rozpowszechnione, tak szeroko jak to możliwe, szczególnie pośród władz sądowych, personelu zakładów karnych i indywidualnych więźniów.

Aneks do Zalecenia Rec(2006)2

Część I

Podstawowe zasady

1. Wszystkie osoby pozbawione wolności są traktowane z poszanowaniem ich praw człowieka.
2. Osoby pozbawione wolności zachowują wszystkie prawa, których nie zostały pozbawione zgodnie z prawem w orzeczeniu skazującym je lub zatrzymującym w areszcie.
3. Restrykcje nałożone na osoby pozbawione wolności są ograniczone do koniecznego minimum i proporcjonalne do uzasadnionego celu, dla którego zostały nałożone.
4. Brak środków nie uzasadnia warunków więziennych naruszających prawa człowieka więźniów.
5. Życie w więzieniu odpowiada, tak dalece jak to jest możliwe, pozytywnym aspektom życia na wolności.
6. Każde pozbawienie wolności jest prowadzone tak by ułatwić osobom pozbawionym wolności reintegrację w wolnym społeczeństwie.
7. Zachęca się do współpracy z zewnętrznymi służbami społecznymi oraz tak dalece, jak to jest możliwe do udziału społeczeństwa obywatelskiego w życiu więziennym.
8. Personel więzienny pełni ważną służbę publiczną, dlatego jego rekrutacja, kształcenie i warunki pracy muszą umożliwić mu utrzymanie wysokich standardów w jego opiece nad więźniami.
9. Wszystkie więzienia poddawane są regularnej inspekcji rządowej i niezależnemu monitoringowi.

Zakres i stosowanie

10.1 Europejskie Reguły Więzienne stosuje się do osób, które zostały tymczasowo aresztowane przez władze sądowe lub pozbawione wolności w wyniku skazania.

10.2 Co do zasady osoby, które zostały tymczasowo aresztowane przez władze sądowe oraz osoby pozbawione wolności w wyniku skazania są osadzone jedynie w zakładach karnych, to jest w instytucjach przeznaczonych dla zatrzymanych należących do obu tych kategorii.

10.3 Reguły mają także zastosowanie do osób:

- a. które mogą być zatrzymane w więzieniu z jakichkolwiek innych przyczyn; lub
- b. które zostały tymczasowo aresztowane przez władze sądowe lub pozbawione wolności w wyniku skazania i które mogą z jakichkolwiek innych przyczyn być osadzone w innym miejscu.

10.4 Wszystkie osoby osadzone w zakładzie karnym lub pozbawione wolności w sposób, o którym mowa w paragrafie 10.3.b są uznawane za więźniów na potrzeby niniejszych reguł.

11.1 Dzieci w wieku poniżej 18 lat nie powinny być osadzane w zakładach karnych dla dorosłych lecz w placówkach specjalnie przeznaczonych do tego celu.

11.2 Niemniej jednak, jeśli dzieci są wyjątkowo osadzone w takim zakładzie karnym, to obowiązują tam specjalne przepisy biorące pod uwagę ich status i potrzeby.

12.1 Osoby cierpiące na choroby psychiczne i których stan psychiczny jest nie do pogodzenia z osadzeniem w zakładzie karnym są osadzane w placówce specjalnie przeznaczonej do tego celu.

12.2 Niemniej jednak, jeśli takie osoby są wyjątkowo przetrzymywane w zakładzie karnym, to obowiązuje tam specjalny regulamin, który uwzględnia ich status i potrzeby.

13. Niniejsze zasady stosuje się bezstronnie, bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, język, religię, przekonania polityczne lub inne lub pochodzenie społeczne, przynależność do mniejszości narodowych, stan posiadania, status urodzenia lub inny.

Część II **Warunki osadzenia**

Przyjęcie

14. Nikt nie może być przyjęty lub przetrzymywany w więzieniu jako więzień bez ważnego nakazu wydanego zgodnie z prawem krajowym.

15.1 Podczas przyjęcia każdego więźnia rejestruje się natychmiast następujące dane:

- a. informację dotyczącą tożsamości więźnia;
- b. podstawą nakazu przyjęcia oraz organ władzy, który go wydał;
- c. dzień i godzinę przyjęcia;
- d. spis przedmiotów osobistych więźnia, to jest tych które mają zostać zdeponowane zgodnie z regułą 31;
- e. jakiegokolwiek widoczne urazy oraz skargi dotyczące wcześniejszego złego traktowania;
- f. zgodnie z wymogami tajemnicy lekarskiej jakiegokolwiek informacje na temat stanu zdrowia więźnia, które mogą być istotne dla fizycznego i psychicznego zdrowia więźnia i innych osób.

15.2 Podczas przyjęcia wszyscy więźniowie otrzymują informację zgodnie z regułą 30.

15.3 Niezwłocznie po przyjęciu wydaje się powiadomienie o zatrzymaniu więźnia zgodnie z regułą 24.9.

16. Tak szybko jak to możliwe po przyjęciu:

- a. informacja o stanie zdrowia więźnia w momencie przyjęcia uzupełniana jest o badanie medyczne zgodnie z regułą 42;
- b. określa się odpowiedni poziom bezpieczeństwa jaki należy zapewnić więźniowi zgodnie z regułą 52;
- c. określa się zgodnie z regułą 52 stopień zagrożenia, jakie dla bezpieczeństwa stanowi więzień;

- d. ocenia się wszelką dostępną informację o sytuacji społecznej więźnia, tak by określić najpilniejsze potrzeby osobiste i bytowe więźnia;
- e. w przypadku więźniów skazanych podejmuje się działania na rzecz wdrożenia programów zgodnie z częścią VIII niniejszych reguł.

Przydział i zakwaterowanie

17.1 Więźniowie są osadzani, tak dalece, jak to jest możliwe, w zakładach karnych znajdujących się jak najbliżej ich miejsc zamieszkania lub miejsc rehabilitacji społecznej.

17.2 Przydział uwzględnia także wymogi trwającego postępowania karnego, bezpieczeństwa osobistego, bezpieczeństwa instytucjonalnego oraz potrzebę poddania więźniów odpowiedniemu rygorowi.

17.3 Tak dalece jak to jest możliwe konsultuje się z więźniami miejsce ich początkowego osadzenia oraz jakiegokolwiek późniejszego przeniesienia z jednego zakładu do drugiego.

18.1 Pomieszczenia udostępnione dla więźniów, a w szczególności pomieszczenia przeznaczone do spania są urządzone w sposób respektujący ludzką godność i tak dalece jak to jest możliwe prywatność oraz spełniają wymogi zdrowotne i higieniczne, przy czym właściwą uwagę przykładą się do ich warunków klimatycznych oraz w szczególności do powierzchni podłogi, ilości powietrza mierzonego w metrach kubicznych, oświetlenia, ogrzewania oraz wentylacji.

18.2 We wszystkich miejscach, w których więźniowie przebywają, pracują lub się zbierają:

a. okna są wystarczająco duże, aby więźniowie mogli czytać lub pracować przy świetle naturalnym w zwykłych warunkach oraz by umożliwić dostęp świeżego powietrza, chyba że jest tam odpowiedni system klimatyzacji;

b. sztuczne światło odpowiada uznanym standardom technicznym;

c. system alarmowy umożliwia więźniom bezzwłoczne skontaktowanie się z personelem więzienia.

18.3 Wymogi minimum w kwestiach, o których mowa w paragrafach 1 i 2 uregulowane są w prawie krajowym.

18.4 Prawo krajowe zawiera mechanizmy zapewniające by standardy minimum nie były w więzieniach naruszane z powodu przeludnienia.

18.5 Więźniowie przebywają w nocy w pojedynczych celach z wyjątkiem przypadków, w których uznano, że korzystne jest wspólne zamieszkanie więźniów

18.6 Więźniowie mogą dzielić celę, tylko wtedy gdy jest ona do tego przystosowana oraz jeśli więźniowie są zdolni do przebywania ze sobą.

18.7 Tak dalece jak to jest możliwe więźniowie mają możliwość wyboru z kim w porze nocnej przebywają w celi.

18.8 Przy podejmowaniu decyzji o rozmieszczeniu więźniów w określonych więzieniach lub ich oddziałach bierze się pod uwagę potrzebę osadzenia:

a. aresztowanych oddzielnie od skazanych;

b. mężczyzn oddzielnie od kobiet; oraz

c. młodocianych oddzielnie od starszych więźniów.

18.9 Można odstąpić od wymogów oddzielnego osadzenia, o których mowa w paragrafie 8, aby umożliwić więźniom wspólne uczestniczenie w organizowanych zajęciach, jednak grupy te są zawsze rozdzielone w porze nocnej, chyba że wyrażają zgodę na wspólne osadzenie, a władze więzienia są zdania, iż będzie to w ich najlepszym interesie.

18.10 Więźniowie rozmieszczeni są w warunkach jak najmniej restrykcyjnego zabezpieczenia odpowiedniego do ryzyka ucieczki, samouszkodzenia lub skrzywdzenia innych.

Higiena

19.1 Wszystkie pomieszczenia więzienia utrzymuje się stale w należyтым stanie i czystości.

19.2 W momencie przyjęcia więźniów do zakładu cele lub inne pomieszczenia, do których są oni kierowani są czyste.

19.3 Więźniowie mają bezpośredni dostęp do pomieszczeń sanitarnych, które są higieniczne i respektują prywatność.

19.4 Udostępnia się odpowiednie pomieszczenia, tak aby każdy więzień mógł wykąpać się lub wziąć prysznic w temperaturze stosownej do klimatu, jeśli możliwe codziennie, lecz przynajmniej dwa razy w tygodniu (lub w razie potrzeby częściej) w interesie ogólnej higieny.

19.5 Więźniowie mają obowiązek utrzymania ciała, ubrania oraz pomieszczeń przeznaczonych do spania w czystości i porządku.

19.6 Władze więzienne wyposażają w tym celu osadzonych w odpowiednie środki w tym w przybory toaletowe i ogólne środki czystości i materiały.

19.7 Specjalne przepisy regulują potrzeby sanitarne kobiet.

Odzież i pościel

20.1 Więźniowie, którzy nie posiadają własnej odpowiedniej odzieży otrzymują odzież odpowiednią do klimatu.

20.2 Odzież taka nie jest ani poniżająca ani upokarzająca.

20.3 Całą odzież utrzymuje się w dobrym stanie i zmienia się, kiedy jest to konieczne.

20.4 Więźniowie, którzy mają pozwolenie na opuszczanie zakładu nie są zobowiązani do noszenia odzieży identyfikującej ich jako osadzonych.

21. Każdemu więźniowi przydziela się oddzielne łóżko oraz oddzielną i odpowiednią pościel, która utrzymywana jest w dobrym stanie i zmieniana wystarczająco często, aby zapewnić jej czystość.

Wyżywienie

22.1 Więźniowie otrzymują pożywienie uwzględniające ich wiek, zdrowie, formę fizyczną, religię, kulturę i rodzaj wykonywanej przez nich pracy.

22.2 Prawo krajowe określa wymogi pożywienia, w tym minimalną energię i zawartość protein.

22.3 Jedzenie jest przygotowywane i podawane higienicznie.

22.4 Dziennie wydawane są trzy posiłki w rozsądnych między nimi przerwach.

22.5 Czysta woda pitna jest dostępna więźniom przez cały czas.

22.6 Lekarz lub wykwalifikowana pielęgniarka zleci zmianę diety określonego więźnia ze względów medycznych.

Porada prawna

23.1 Wszyscy więźniowie mają prawo do porady prawnej stąd władze zakładu karnego zapewniają odpowiednią bazę dla uzyskania takiej porady.

23.2 Więźniowie mogą konsultować się w każdej sprawie prawnej z pełnomocnikiem z wyboru i na własny koszt.

23.3 Tam gdzie istnieją uznane procedury dostępu do systemu bezpłatnej pomocy prawnej władze zapewnią więźniom informacje o nim.

23.4 Konsultacje oraz inna komunikacja, w tym korespondencja na tematy prawne pomiędzy więźniami a ich pełnomocnikami jest poufna.

23.5 Organ sądowy może w wyjątkowych okolicznościach zezwolić na ograniczenie takiej poufności by zapobiec poważnemu przestępstwu lub zasadniczemu naruszeniu bezpieczeństwa osób lub więzienia.

23.6 Więźniowie mają dostęp lub prawo trzymania dokumentów związanych z ich procesem.

Kontakt ze światem zewnętrznym

24.1 Więźniowie mają prawo porozumiewania się, tak często jak jest to możliwe, poprzez listy, telefon lub inne formy komunikacji z ich rodzinami oraz z innymi osobami oraz przedstawicielami organizacji zewnętrznych oraz do odwiedzin tych osób.

24.2 Komunikacja i wizyty mogą być poddane ograniczeniom i monitoringowi potrzebnym ze względu na wymogi prowadzonego postępowania karnego, utrzymania porządku, bezpieczeństwa osób i instytucji, zapobiegania przestępstwom karnym oraz ochrony ofiar przestępstwa, jednak takie ograniczenia, włączając w to szczególne ograniczenia zarządzane przez władze sądowe będą mimo to zezwalać na dopuszczalny minimalny kontakt.

24.3 Prawo krajowe określa podmioty krajowe i międzynarodowe oraz funkcjonariuszy publicznych, z którymi komunikacja więźniów nie jest ograniczana.

24.4 Wizyty zorganizowane są w sposób, który pozwala więźniom na podtrzymanie i rozwijanie w tak dalece jak to jest możliwe normalnych więzi rodzinnych.

24.5 Władze więzienne służą więźniom pomocą w podtrzymaniu odpowiednich kontaktów ze światem zewnętrznym oraz dostarczają im w tym celu odpowiedniego wsparcia socjalnego.

24.6 Jakakolwiek informacja o śmierci lub ciężkiej chorobie któregokolwiek z bliskich krewnych jest niezwłocznie przekazywana więźniowi.

24.7 Ilekroć pozwalają na to okoliczności więzień uzyskuje zezwolenie na opuszczenia zakładu karnego albo w asyście albo samodzielnie w celu odwiedzenia chorego krewnego, uczestniczenia w pogrzebie lub z innych względów humanitarnych.

24.8 Więźniom wolno poinformować niezwłocznie rodzinę o ich uwięzieniu lub przeniesieniu do innej instytucji oraz o jakiegokolwiek poważnej chorobie lub doznanym zranieniu.

24.9 Po przyjęciu więźnia do zakładu zgon, poważna choroba lub zranienie więźnia lub też przeniesienie go do szpitala przekazane będzie niezwłocznie do wiadomości małżonka lub partnera więźnia, chyba, że więzień zastrzegł, aby tego nie robiono, a jeśli więzień jest samotny, najbliższego krewnego lub inną osobę wcześniej wskazaną przez więźnia.

24.10 Więźniom umożliwia się samodzielne i regularne pozyskiwanie bieżących informacji w drodze subskrypcji i z lektury gazet, czasopism i innych publikacji oraz z radia lub telewizji, chyba że władze sądowe w indywidualnej sprawie nałożyły na określony czas szczególny zakaz.

24.11 Władze więzienne zapewniają więźniom udział w wyborach, referendach i innych aspektach życia publicznego, tak dalece jak ich prawa nie zostały ograniczone przez prawo krajowe.

24.12 Więźniowie mają prawo komunikowania się z mediami, chyba że nieodparte powody zabraniają tego ze względu na bezpieczeństwo osób i instytucji, interes publiczny lub dla ochrony interesu ofiar, innych więźniów lub personelu.

Rygor więzienny

25.1 Rygor jakemu podlegają więźniowie zapewnia zrównoważony program aktywności.

25.2 Rygor ten pozwala więźniom na spędzanie jak największej ilości godzin w ciągu dnia poza ich celą dla zapewnienia właściwego poziomu ludzkich i społecznych interakcji.

25.3 Rygor ten zapewnia także potrzeby bytowe więźniów.

25.4 Szczególną uwagę poświęca się potrzebom więźniów, którzy doświadczyli fizycznego, psychicznego lub seksualnego wykorzystywania.

Praca

26.1 Praca więźniów traktowana jest jako pozytywny element rygoru więziennego i nigdy nie jest używana jako kara.

26.2 Władze więzienne dążą do zapewnienia wystarczająco pożytecznej pracy.

26.3 Tak dalece jak to możliwe, praca przydzielana więźniom ma przyczynić się do podtrzymania lub rozwoju ich zdolności do zarabiania na życie po zwolnieniu.

26.4 Zgodnie z regułą 13 przydział określonego rodzaju pracy odbywa się bez dyskryminacji ze względu na płeć.

26.5 Praca obejmująca szkolenie zawodowe zapewniana jest więźniom, którzy mogą odnieść z niego korzyść, a w szczególności więźniom młodym.

26.6 Więźniowie mogą wybierać rodzaj zatrudnienia, które chcą wykonywać w ramach dostępnego zatrudnienia, właściwego doboru zawodowego oraz wymogów porządku i dyscypliny.

26.7 Organizacja i metody pracy w zakładach karnych zbliżone są, tak dalece jak to możliwe, do zorganizowania podobnej pracy w społeczeństwie, aby przygotować więźniów do warunków normalnego życia zawodowego.

26.8 Chociaż dążenie do zysku z produkcji w zakładzie karnym może być pożyteczne dla podnoszenia poziomu i poprawiania jakości szkolenia, dobro więźniów nie może być podporządkowane temu celowi.

26.9 Władze więzienne zapewniają pracę więźniom albo we własnym zakresie albo we współpracy z prywatnymi podmiotami, wewnątrz albo na zewnątrz zakładu.

26.10 W każdym przypadku zapewnia się sprawiedliwe wynagrodzenie za pracę więźniów.

26.11 Więźniowie mają prawo do wydawania co najmniej części swoich zarobków na zakup dozwolonych artykułów użytku osobistego oraz do przekazania ich części rodzinie

26.12 Więźniowie mogą być zachęceni do oszczędzania części swoich zarobków, które będą im wydane w momencie zwolnienia lub spożytkowane na inne dozwolone cele.

26.13 Warunki bezpieczeństwa i higieny pracy więźniów odpowiednio ich chronią i są nie mniej restrykcyjne niż te, które mają zastosowanie do pracowników poza więzieniem.

26.14 Wydaje się przepisy o ubezpieczeniu więźniów od wypadków przy pracy i chorób zawodowych na warunkach nie mniej korzystnych niż te, które obowiązują w prawie krajowym przy zatrudnieniu pracowników poza więzieniem.

26.15 Maksymalny dzienny i tygodniowy czas pracy więźniów określa się zgodnie z lokalnymi przepisami lub zwyczajami regulującymi zatrudnienie pracowników na wolności .

26.16 Więźniowie mają co najmniej jeden dzień odpoczynku w tygodniu oraz dostateczny czas na naukę i inne zajęcia.

26.17 Tak dalece, jak to jest możliwe pracujący więźniowie objęci są krajowym systemem ubezpieczeń społecznych.

Ćwiczenia i rekreacja

27.1 Każdy więzień ma możliwość uprawiania ćwiczeń na świeżym powietrzu przez co najmniej jedną godzinę dziennie, jeśli pozwalają na to warunki pogodowe.

27.2 Przy złej pogodzie organizowane są inne zajęcia umożliwiające więźniom podjęcie aktywności fizycznej.

27.3 Właściwie zorganizowane zajęcia promujące sprawność fizyczną i zapewniające odpowiednie ćwiczenia i możliwości rekreacyjne stanowią integralną część więziennego rygoru.

27.4 Władze więzienne ułatwiają takie zajęcia zapewniając odpowiednie urządzenia i sprzęt.

27.5 Władze więzienne podejmują działania dla zorganizowania specjalnych zajęć dla tych więźniów którzy ich potrzebują.

27.6 Zapewnia się możliwości rekreacji obejmujące sport, gry, zajęcia kulturalne, hobbystyczne i inne zajęcia wypoczynkowe, i na ile to możliwe więźniowie mogą sami je organizować.

27.7 Więźniowie mają prawo przebywać ze sobą w czasie ćwiczeń oraz w celu uczestniczenia w zajęciach rekreacyjnych.

Edukacja

28.1 Każdy zakład karny dąży do zapewnienia wszystkim więźniom dostępu do możliwie jak najbardziej wszechstronnych programów edukacyjnych, które biorąc pod uwagę ich aspiracje, spełniają ich indywidualne potrzeby.

28.2 Priorytet stanowią więźniowie z niedostatkami umiejętności czytania i liczenia oraz ci, którzy nie mają wykształcenia podstawowego lub zawodowego.

28.3 Specjalną uwagę przykładą się do edukacji więźniów młodocianych oraz tych, którzy mają specjalne potrzeby.

28.4 W ramach rygoru więziennego edukacja ma status nie niższy niż praca a więźniowie nie są pokrzywdzeni finansowo lub w inny sposób za uczestniczenie w edukacji.

28.5 Każda instytucja ma bibliotekę na użytek wszystkich więźniów, odpowiednio wyposażoną w bogaty zestaw materiałów, książek i innych nośników, tak rozrywkowych, jak i edukacyjnych.

28.6 Gdziekolwiek to możliwe, biblioteka więzienna powinna być zorganizowana we współpracy z lokalnymi bibliotekami publicznymi.

28.7 Tak dalece, jak jest to wykonalne, edukacja więźniów:

- a. jest zintegrowana z systemem nauczania ogólnego i zawodowego kraju, tak aby po zwolnieniu mogli bez trudności kontynuować edukację i kształcenie zawodowe; oraz
- b. odbywa się pod auspicjami pozawięziennych placówek oświatowych.

Wolność myśli, sumienia i wyznania

29.1 Wolność myśli, sumienia i wyznania więźniów jest szanowana.

29.2 Rygor więzienny na tyle, na ile to możliwe, jest zorganizowany w sposób, który pozwala więźniom na praktykowanie ich religii i wiary, uczestniczenie w religijnych obrządkach lub spotkaniach prowadzonych przez zaaprobowanych przedstawicieli tych religii lub wiary, przyjmowanie prywatnych wizyt składanych przez przedstawicieli takich religii i wierzeń oraz posiadanie książek lub literatury związanych z ich religią lub wiarą.

29.3 Więźniowie nie mogą być zmuszani do praktykowania religii lub wiary, uczestniczenia w religijnych obrządkach lub spotkaniach, brania udziału w religijnych praktykach lub przyjmowania wizyt składanych przez przedstawicieli jakiegokolwiek religii i wyznania.

Informacja

30.1 W momencie przyjęcia i tak często jak jest to potrzebne również później, wszyscy więźniowie są informowani pisemnie i ustnie w języku, który rozumieją o przepisach, regulujących dyscyplinę więzienną oraz o ich prawach i obowiązkach w zakładzie karnym.

30.2 Więźniowie mają prawo do posiadania pisemnej wersji przekazanych im informacji.

30.3 Więźniowie są informowani o każdym postępowaniu, w którym uczestniczą, i jeśli są skazani, o wymiarze kary do odbycia oraz możliwościach wcześniejszego zwolnienia.

Mienie więźniów

31.1 Wszelką własność, której więźniom, zgodnie z regulaminem więziennym, nie wolno zatrzymać umieszcza się w bezpiecznym depozycie z chwilą przyjęcia ich do tego zakładu.

31.2 Więzień, którego własność zostaje wzięta do bezpiecznego depozytu kwituje wykaz zdeponowanych przedmiotów.

31.3 Przedsięwzięte są kroki, aby tę własność utrzymać w dobrym stanie.

31.4 Jeżeli okaże się koniecznym zniszczenie czegokolwiek z tej własności, fakt ten rejestruje się i powiadamia o nim więźnia.

31.5 Więźniowie zgodnie z wymogami higieny, porządku i bezpieczeństwa są uprawnieni do nabywania lub otrzymywania na własne potrzeby produktów, włączając w to żywność i napoje po cenach, które nie są znacznie wyższe niż te obowiązujące na wolności.

31.6 Jeżeli więzień posiada jakieś lekarstwa w chwili przyjęcia go do zakładu, o ich użyciu decyduje lekarz.

31.7 Tam, gdzie więźniowie mają pozwolenie na posiadanie przy sobie swojej własności władze więzienne podejmują działania mające chronić bezpieczne jej posiadanie.

Przenoszenie więźniów

32.1 Podczas przenoszenia więźniów do lub z zakładu karnego, lub do innych miejsc, takich jak sąd czy szpital ogranicza się, na ile to możliwe, wystawianie ich na widok publiczny oraz podejmuje się odpowiednie środki zabezpieczające, aby zapewnić ich anonimowość.

32.2 Zakazane jest transportowanie więźniów w pojazdach z niedostateczną wentylacją lub oświetleniem, albo w jakikolwiek inny sposób narażający ich na niepotrzebną fizyczną niewygodę lub poniżenie.

32.3 Transport więźniów prowadzony jest na koszt i pod kierunkiem władz publicznych.

Zwolnienie więźniów

33.1 Wszyscy więźniowie są bezzwłocznie zwalniani w momencie wygaśnięcia nakazów ich przetrzymywania lub gdy sąd lub inny organ zarządza ich zwolnienie.

33.2 Data i godzina zwolnienia są rejestrowane.

33.3 Wszyscy więźniowie korzystają z działań zorganizowanych, aby po zwolnieniu wspomóc ich powrót do wolnego społeczeństwa.

33.4 Przy zwolnieniu z zakładu karnego zwraca się wszystkie przedmioty i pieniądze należące do więźnia, które zostały zabrane do bezpiecznego depozytu, z wyjątkiem pieniędzy, które zezwolono mu wydać lub mienia, które zezwolono mu wystać z więzienia lub gdy ze względów higienicznych nakazano zniszczyć jakiś przedmiot.

33.5 Więzień poświadcza jakie przedmioty mu zwrócono.

33.6 Kiedy zwolnienie poprzedzone jest przygotowaniem do zwolnienia, możliwie najbliżej dnia zwolnienia więźniowi proponuje się badanie lekarskie zgodnie z regułą 42.

33.7 Podejmuje się odpowiednie kroki, aby zapewnić, że zwalniani więźniowie posiadają niezbędne dokumenty i dowody osobiste oraz otrzymują wsparcie w znalezieniu dogodnego mieszkania i pracy.

33.8 Zwalniani więźniowie zaopatrywani są ponadto w środki utrzymania na najbliższy okres po zwolnieniu, posiadają należyte oraz odpowiednie do klimatu i pory roku ubrania, a także mają wystarczające środki, by dotrzeć do miejsca, do którego się udają.

Kobiety

34.1 Dodatkowo poza szczegółowymi przepisami niniejszych reguł odnoszącymi się do kobiet więźniów, kiedy podejmowane są decyzje wpływające na jakikolwiek aspekt ich pozbawienia wolności, władze przywiązują szczególną uwagę do wymagań kobiet związanych z ich potrzebami fizycznymi, zawodowymi, społecznymi i psychologicznymi.

34.2 Szczególnie wysiłki czyni się, aby zapewnić kobietom więźniom dostęp do specjalnych programów dla więźniów, którzy mają potrzeby wymienione w regule 25.4.

34.3 Kobiety więźniowie mają prawo do porodu poza zakładem karnym, a w przypadku narodzin dziecka w więzieniu władze zapewniają wszelkie konieczne wsparcie i udogodnienia.

Dzieci pozbawione wolności

35.1 Gdy wyjątkowo dzieci poniżej 18 roku życia są osadzone w zakładzie karnym dla dorosłych władze zapewniają dodatkowo więźniom dzieciom, poza usługami dostępnymi dla wszystkich więźniów, dostęp do programów społecznych, psychologicznych i edukacyjnych, opieki religijnej oraz programów rekreacyjnych lub ich odpowiedników dostępnych dzieciom przebywającym na wolności.

35.2 Każdy więzień, który jest dzieckiem i podlega obowiązkowi szkolnemu ma dostęp do takiej edukacji.

35.3 Dzieciom zwolnionym z zakładu karnego zapewniona jest dodatkowa pomoc.

35.4 W przypadku osadzenia dzieci w zakładzie karnym przebywają one w części więzienia oddzielonej od tej używanej przez dorosłych, chyba że zostanie uznane, iż jest to wbrew interesom dziecka.

Niemowlęta i małe dzieci

36.1 Niemowlęta i małe dzieci mogą pozostać w zakładzie karnym z rodzicem tylko wtedy gdy leży to w ich najlepszym interesie. Nie są one traktowane jak więźniowie.

36.2 W przypadku zgody na pozostawienie niemowląt i małych dzieci w zakładzie z ich rodzicem wymaga to zorganizowania żłobka z wykwalifikowanym personelem, gdzie niemowlęta i małe dzieci są pozostawiane, kiedy ich rodzice biorą udział w zajęciach, podczas których niemowlęta i małe dzieci nie mogą być obecne.

36.3 Zapewnia się specjalne wyposażenie tak by chronić dobro tych niemowląt i małych dzieci.

Cudzoziemcy

37.1 Więźniów cudzoziemców informuje się bezzwłocznie o prawie do kontaktu na życzenie oraz otrzymania pomocy w kontaktowaniu się ze służbami dyplomatycznymi lub konsularnymi ich państwa.

37.2 Więźniom obywatelom państw, które nie mają przedstawicielstwa dyplomatycznego lub konsularnego w danym kraju oraz uchodźcom lub bezpaństwowcom, stwarza się podobne ułatwienia w nawiązaniu kontaktu z przedstawicielstwami dyplomatycznymi państwa, które reprezentuje ich interesy, albo z każdym innym organem krajowym lub międzynarodowym, którego zadaniem jest bronić interesów takich osób.

37.3 W interesie więźniów cudzoziemców, którzy mogą mieć specjalne potrzeby władze więzienne w pełni współpracują z funkcjonariuszami dyplomatycznymi lub konsularnymi reprezentującymi więźniów.

37.4 Więźniom cudzoziemcom dostarcza się szczegółowych informacji o pomocy prawnej.

37.5 Więźniowie cudzoziemcy informowani są o możliwości zwrócenia się z prośbą o wykonanie ich kary w innym państwie.

Mniejszości etniczne i językowe

38.1 Specjalne działania podejmuje się, by wyjść naprzeciw potrzebom więźniów, którzy należą do mniejszości językowych i etnicznych.

38.2 Na ile to możliwe zezwala się na kontynuowanie w zakładzie karnym kulturowych praktyk różnych grup.

38.3 Potrzeby językowe zaspokajają się korzystając z usług kompetentnych tłumaczy oraz poprzez zapewnianie materiałów pisemnych w rozmaitych językach używanych w określonym zakładzie.

Część III
Zdrowie
Opieka zdrowotna

39. Władze więzienne chronią zdrowie wszystkich więźniów znajdujących się pod ich opieką.
Organizacja więziennej opieki zdrowotnej

40.1 Służba zdrowia w zakładzie karnym zorganizowana jest w ścisłym powiązaniu z ogólną administracją lokalnej lub powszechnej służby zdrowia.

40.2 Polityka zdrowotna w zakładzie jest zintegrowana i zgodna z narodową polityką zdrowotną.

40.3 Więźniowie mają dostęp do służby zdrowia dostępnej w kraju bez dyskryminacji ze względu na ich sytuację prawną.

40.4 Służba zdrowia w zakładzie diagnozuje i leczy choroby fizyczne lub psychiczne, lub upośledzenia na które mogą cierpieć więźniowie.

40.5 Zapewnia się więźniom w tym celu wszystkie potrzebne usługi medyczne, chirurgiczne i psychiatryczne, włącznie z tymi, które są dostępne społeczeństwu na wolności.

Personel medyczny i pielęgniarzki

41.1 Każdy więzień ma możliwość korzystania z usług co najmniej jednego wykwalifikowanego lekarza pierwszego kontaktu.

41.2 Podejmowane są działania, aby przez cały czas, w razie nagłej potrzeby, zapewnić bezzwłoczny dostęp do wykwalifikowanego lekarza.

41.3 W przypadku gdy zakład karny nie zatrudnia lekarza na cały etat, lekarz zatrudniony na część etatu dyżuruje regularnie.

41.4 Każdy zakład karny dysponuje personelem odpowiednio przeszkolonym w zakresie opieki zdrowotnej.

41.5 Każdy więzień ma dostęp do wykwalifikowanego lekarza dentysty i okulisty.

Obowiązki lekarza

42.1 Lekarz lub wykwalifikowana pielęgniarka mu podlegająca ogląda każdego więźnia niezwłocznie po jego przyjęciu i bada go, chyba że ewidentnie nie jest to konieczne.

42.2 Lekarz lub wykwalifikowana pielęgniarka mu podlegająca bada więźnia przy zwolnieniu, na jego prośbę a w innym przypadku bada więźnia ilekroć jest to konieczne.

42.3 Badając więźnia lekarz lub wykwalifikowana pielęgniarka mu podlegająca zwraca szczególną uwagę na:

a. przestrzeganie ogólnych zasad tajemnicy lekarskiej;

b. diagnozowanie chorób fizycznych i psychicznych i podejmowanie wszystkich potrzebnych działań na rzecz ich leczenia oraz dla kontynuowania trwającego leczenia;

c. rejestrowanie i przekazywanie odpowiednim władzom informacji na temat jakichkolwiek oznak wskazujących, iż stosowano wobec więźniów przemoc;

d. obecność objawów wycofania wynikających z używania narkotyków, leków lub alkoholu;

e. identyfikację jakiegokolwiek psychologicznego lub innego stresu spowodowanego faktem pozbawienia wolności;

f. izolację na czas infekcji więźniów podejrzewanych o stan zakaźny oraz zapewnianie im odpowiedniej kuracji;

- g. zapewnienie, że osoby z wirusem HIV nie są izolowane jedynie z tego względu;
- h. zauważanie upośledzeń fizycznych i psychicznych, które mogą utrudniać adaptację po zwolnieniu;
- i. określanie zdolności każdego więźnia do pracy i aktywności fizycznej;
- j. podejmowanie działań z lokalnymi służbami dla zapewnienia kontynuacji jakiegokolwiek potrzebnego leczenia medycznego i psychiatrycznego po zwolnieniu, jeśli więźniowie wyrażają na to zgodę.

43.1 Lekarz dba o zdrowie fizyczne i psychiczne więźniów oraz przyjmuje wszystkich chorych więźniów, tych którzy zgłaszają chorobę lub zranienie oraz wszystkich innych więźniów wymagających specjalnej troski na zasadach i z częstotliwością zgodną ze standardami stosowanymi wobec całego społeczeństwa.

43.2 Lekarz lub wykwalifikowana pielęgniarka mu podlegająca zwraca szczególną uwagę na więźniów osadzonych w odosobnieniu, odwiedza takich więźniów codziennie i zapewnia im szybką pomoc medyczną oraz leczenie na życzenie takich więźniów lub personelu więziennego.

43.3 Lekarz informuje dyrektora każdorazowo, kiedy uzna, iż istnieje ryzyko dla zdrowia fizycznego lub psychicznego więźnia ze względu na dalsze pozbawienie wolności lub przez jakikolwiek warunki osadzenia, włączając w to okoliczności osadzenia w odosobnieniu.

44. Lekarz lub upoważniony funkcjonariusz państwowy regularnie kontroluje oraz w razie potrzeby zbiera informacje za pomocą innych środków i doradza dyrektorowi w kwestiach:

- a. ilości, jakości, sposobu przyrządzania i wydawania żywności i wody; higieny i czystości zakładu i więźniów; urządzeń sanitarnych, ogrzewania, oświetlenia i wentylacji zakładu karnego; stosowności oraz czystości odzieży i pościeli więźniów.

45.1 Dyrektor bierze pod uwagę raporty oraz rady lekarza lub innych upoważnionych funkcjonariuszy państwowych składane zgodnie z regułami 43 i 44 i w przypadku, kiedy podziela przedstawione tam zalecenia, podejmuje niezwłocznie kroki celem wprowadzenia ich w życie

45.2 W przypadku gdy rekomendacje lekarza przekraczają kompetencje dyrektora lub gdy ich nie podziela, przesyła je niezwłocznie wraz z własnym raportem zwierzchniemu organowi władzy.

Zapewnienie opieki zdrowotnej

46.1 Chorzy więźniowie, którzy wymagają specjalistycznego leczenia przenoszeni są do specjalistycznych instytucji lub państwowych szpitali, jeśli taka kuracja nie jest dostępna w zakładzie karnym.

46.2 W sytuacji, gdy zakład karny posiada pomieszczenia szpitalne to dysponują one odpowiednią kadrą i wyposażeniem, tak by zapewnić skierowanym do nich więźniom właściwą opiekę i leczenie.

Zdrowie psychiczne

47.1 Specjalistyczne zakłady lub oddziały pod kontrolą medyczną są dostępne dla prowadzenia obserwacji i leczenia więźniów cierpiących na zaburzenia psychiczne lub anomalie, a którzy nie kwalifikują się do kategorii, o której mowa w regule 12.

47.2 Więzienna służba zdrowia zapewnia leczenie psychiatryczne wszystkim więźniom, którzy potrzebują takiego leczenia i zwraca szczególną uwagę na zapobieganie samobójstwom.

Inne sprawy

48.1 Więźniowie nie są poddawani bez ich zgody jakimkolwiek eksperymentom.

48.2 Zakazane są eksperymenty z udziałem więźniów, które mogą skutkować urazami fizycznymi, rozstrojem psychicznym lub inną szkodą dla zdrowia.

Część IV

Porządek w zakładzie

Ogólne podejście do porządku w zakładzie

49. Porządek w zakładzie utrzymywany jest z uwzględnieniem wymogów bezpieczeństwa instytucjonalnego, bezpieczeństwa osobistego i dyscypliny, a także stworzenia więźniom warunków życiowych respektujących ludzką godność oraz oferujących pełny program działań zgodnie z regułą 25.

50. Stosownie do potrzeb porządku, bezpieczeństwa instytucjonalnego i bezpieczeństwa osobistego więźniowie mają prawo do dyskusowania kwestii związanych z ogólnymi warunkami pozbawienia wolności oraz są zachęceni do komunikowania się w tych kwestiach z władzami więziennymi.

Bezpieczeństwo instytucjonalne

51.1 Środki bezpieczeństwa stosowane wobec indywidualnych więźniów ograniczone są do minimum koniecznego dla zapewnienia bezpieczeństwa ich osadzenia.

51.2 Bezpieczeństwo zapewnione poprzez fizyczne ograniczenia i inne środki techniczne jest uzupełnione dynamiczną ochroną gwarantowaną przez czujny personel, który dobrze zna osadzonych będących pod ich kontrolą.

51.3 Niezwłocznie po przyjęciu więźniowie są oceniani ze względu na:

a. ryzyko jakie mogą stanowić dla społeczeństwa w przypadku ucieczki;

b. ryzyko samodzielnej ucieczki lub przy wsparciu z zewnątrz.

51.4 Każdy więzień umieszczony jest następnie w rygorze bezpieczeństwa stosownym do określonego poziomu ryzyka.

51.5 Stosowny poziom bezpieczeństwa jest oceniany w regularnych interwałach czasowych w trakcie całego okresu pozbawienia osoby wolności.

Bezpieczeństwo osobiste

52.1 Niezwłocznie po przyjęciu więźniowie poddawani są ocenie czy stwarzają ryzyko zagrożenia bezpieczeństwa osobistego dla innych więźniów, personelu zakładu karnego lub innych osób w nim pracujących lub go odwiedzających lub czy występuje groźba samouszkodzenia.

52.2 Obowiązują procedury, które zapewniają bezpieczeństwo osobiste więźniów, personelu więzienia i wszystkich odwiedzających, oraz redukują do minimum ryzyko przemocy i innych zdarzeń mogących zagrozić bezpieczeństwu.

52.3 Podejmuje się wszelkie starania aby zapewnić wszystkim więźniom pełen udział w codziennych aktywnościach w warunkach bezpieczeństwa osobistego.

52.4 Więźniom zapewnia się możliwość skontaktowania się z personelem o każdej porze, także w nocy.

52.5 W zakładach karnych przestrzega się przepisów krajowych dotyczących zdrowia oraz bezpieczeństwa.

Szczególne środki podwyższonego bezpieczeństwa instytucjonalnego lub bezpieczeństwa osobistego.

53.1 Szczególne środki podwyższonego bezpieczeństwa instytucjonalnego lub bezpieczeństwa osobistego stosowane są tylko w wyjątkowych okolicznościach.

53.2 Istnieją jasne procedury, według których postępuje się w przypadku zastosowania takich środków wobec jakiegokolwiek więźnia.

53.3 Charakter takich środków, czas ich trwania oraz podstawy na jakich mogą być zastosowane określa prawo krajowe.

53.4 Zastosowanie jakiegokolwiek z tych środków jest w każdym przypadku zatwierdzone na określony czas, przez odpowiedni organ.

53.5 Jakakolwiek decyzja o przedłużeniu zatwierdzonego czasu wymaga ponownego jej zatwierdzenia przez kompetentny do tego organ.

53.6 Środki takie stosuje się do indywidualnych osób a nie do grup więźniów.

53.7 Jakikolwiek więzień poddany takim środkom ma prawo do skargi na zasadach określonych w regule 70.

Przeszukania i kontrole

54.1 Istnieją szczegółowe procedury do których personel musi się stosować w trakcie przeszukania:

- a. wszystkich miejsc, w których więźniowie mieszkają, pracują i zbierają się;
- b. więźniów;
- c. gości oraz ich rzeczy; i
- d. personelu.

54.2 Prawo krajowe określa sytuacje, w których takie przeszukania są konieczne oraz ich charakter.

54.3 Personel jest wyszkolony w prowadzeniu tych przeszukań w taki sposób by wykrywać i zapobiegać jakimkolwiek próbom ucieczki lub ukrycia przemyconych przedmiotów, i jednocześnie respektować godność przeszukiwanych osób i ich osobiste rzeczy.

54.4 Proces przeszukania nie może prowadzić do poniżania przeszukiwanej osoby.

54.5 Osoby przeszukiwane są tylko przez personel tej samej płci.

54.6 Personel więzienny nie przeprowadza przeszukań wewnątrz ciał więźniów.

54.7 Badanie intymne związane z przeszukaniem może być przeprowadzone tylko przez lekarza.

54.8 Więźniowie są obecni podczas przeszukania ich osobistego mienia, chyba że wykluczają to techniki badawcze lub potencjalne zagrożenie dla personelu.

54.9 Obowiązek zagwarantowania bezpieczeństwa instytucjonalnego i bezpieczeństwa osobistego jest równoważony przez zapewnienie prywatności odwiedzającym.

54.10 Procedury kontroli odwiedzających służbowo, to jest pełnomocników, pracowników socjalnych oraz lekarzy, itp. są przedmiotem uzgodnień z ich organizacjami zawodowymi w celu zapewnienia równowagi pomiędzy bezpieczeństwem instytucjonalnym i bezpieczeństwem osobistym, a ich prawem do poufnego kontaktu z klientem lub pacjentem.

Przestępstwa

55. Domniemane przestępstwo popełnione w więzieniu jest badane na tych samych zasadach co w warunkach wolnościowych i prowadzone zgodnie z prawem krajowym.

Dyscyplina i kary

56.1 Procedury dyscyplinarne są instrumentami stosowanym w ostateczności.

56.2 Kiedykolwiek to możliwe, dla rozwiązania sporów z więźniami i między więźniami, władze więzienne stosują mechanizmy restytucyjne i mediacyjne.

57.1 Jedynie zachowanie mogące zagrozić porządkowi, bezpieczeństwu instytucjonalnemu lub bezpieczeństwu osobistemu może być uznane za przekroczenie dyscyplinarne.

57.2 Prawo krajowe określa:

a. działania lub zaniechania więźniów stanowiące naruszenia dyscypliny;

b. procedury stosowane w sprawach dyscyplinarnych;

c. rodzaje i okres trwania kary, która może być nałożona;

d. organ upoważniony do nałożenia takiej kary; i

e. organ odwoławczy oraz procedurę odwoławczą.

58. Jakikolwiek zarzut naruszenia zasad dyscypliny przez więźnia zostaje niezwłocznie zgłoszone kompetentnej władzy, która bada to bez zbędnej zwłoki.

59. Więźniowie oskarżeni o przekroczenie dyscypliny:

a. są niezwłocznie szczegółowo informowani w języku, który rozumieją o charakterze stawianych im zarzutów.

b. dysponują odpowiednim czasem i środkami dla przygotowania swojej obrony;

c. mają prawo bronić się osobiście lub z udziałem przedstawiciela prawnego, gdy wymaga tego interes sprawiedliwości;

d. mają prawo żądać stawienia się świadków oraz zadawania im pytań lub by pytania były zadawane w ich imieniu; i

e. otrzymują bezpłatną pomoc tłumacza, jeśli nie rozumieją języka lub nie mówią w języku używanym podczas postępowania.

60.1 Jakakolwiek kara nałożona po uznaniu za winnego naruszenia dyscypliny zgodna jest z prawem krajowym.

60.2 Surowość zastosowanej kary jest proporcjonalna do naruszenia

60.3 Kary zbiorowe i cielesne, karanie poprzez umieszczanie w ciemnej celi i inne formy niehumanitarnego i poniżającego traktowania są zakazane.

60.4 Niedopuszczalna jest kara zawierająca całkowity zakaz kontaktów z rodziną.

60.5 Kara odosobnienia nakładana jest tylko w wyjątkowych przypadkach na określony czas, który jest tak krótki jak tylko to możliwe.

60.6 Sprzętu do krępowania swobody ruchów nigdy nie wykorzystuje się jako kary.

61. Więzień, który uznany jest za winnego naruszenia dyscypliny ma prawo odwołania się do kompetentnej i niezależnej wyższej instancji.

62. Żaden więzień nie pełni w więzieniu funkcji nadającej mu kompetencje władcze w zakresie dyscypliny.

Powtórne pociągnięcie do odpowiedzialności za to samo przestępstwo

63. Więźniów nigdy nie karze się dwa razy za ten sam czyn lub zachowanie.

Użycie siły

64.1 Personel zakładu nie stosuje siły przeciwko więźniom z wyjątkiem samoobrony lub w przypadku usiłowania ucieczki albo czynnego lub biernego oporu fizycznego wobec nakazu zgodnego z prawem i zawsze jako środka ostatecznego.

64.2 Zastosowany przymus ogranicza się do minimum i stosuje się przez jak najkrótszy czas.

65. Dokładna procedura reguluje użycie siły, a w szczególności stanowi o:

a. różnych rodzajach przymusu jaki może być użyty;

b. okolicznościach, w których każdy z różnych rodzajów przymusu może być użyty;

c. członkach personelu, którzy są upoważnieni do użycia różnych form przymusu;

d. poziom władzy której decyzja jest wymagana dla użycia siły; i

e. raportach, jakie muszą być sporządzone, gdy doszło do użycia siły.

66. Personel zajmujący się bezpośrednio więźniami szkoli się w stosowaniu technik umożliwiających minimalne użycie siły dla powstrzymywania agresywnych więźniów.

67.1 Personel innych organów utrzymania porządku publicznego ma do czynienia z więźniami wewnątrz zakładu tylko w okolicznościach wyjątkowych.

67.2 Kontakty władz więziennych i władz innych organów utrzymania porządku publicznego, o ile nie są regulowane przez prawo wewnętrzne, reguluje stosowne porozumienie.

67.3 Porozumienie takie określa:

a. okoliczności, w których personel innych organów porządku publicznego może wkraczać do zakładu by zażegnać konflikt ;

b. władzę jaką dysponują organy porządku publicznego w trakcie interwencji w więzieniu oraz ich relacje z dyrektorem więzienia;

c. rodzaje przymusu, który mogą stosować przedstawiciele tych organów

d. okoliczności, w których każdy z rodzajów przymusu może być użyty;

e. poziom władzy, wymagany do podjęcia decyzji o użyciu przymusu;

f. rodzaj raportu, jaki musi być sporządzony po użyciu siły.

Środki przymusu

68.1 Stosowanie łańcuchów i kajdan jest zabronione.

68.2 Kajdanek ręcznych, kaftanów bezpieczeństwa lub innych środków ograniczających swobodę ruchu nie stosuje się z wyjątkiem:

jeżeli jest to konieczne, jako środek ostrożności zapobiegający ucieczce w czasie transportu, z tym zastrzeżeniem, że zdejmuje się je, gdy więzień staje przed sądem lub organem administracji, chyba, że zadecydują one inaczej;

na polecenie dyrektora, o ile zawiodły inne metody kontroli, w celu zapobieżenia zadaniu przez więźnia obrażeń sobie lub innym lub zapobieżenia poważnemu uszkodzeniu mienia; w takich przypadkach naczelnik zasięga niezwłocznie porady lekarza oraz zawiadamia zwierzchni organ administracji.

68.3 Środków przymusu nie stosuje się dłużej niż jest to bezwzględnie konieczne.

68.4 Sposób użycia środków przymusu określa prawo krajowe.

Broń

69.1 Z wyjątkiem sytuacji nadzwyczajnych, personel zakładu karnego nie nosi przy sobie na terenie więzienia broni ostrej.

69.2 Widoczne noszenie na terenie więzienia przez osoby mające kontakt z więźniami innej broni, w tym pałek, jest zakazane, chyba że jest ona konieczna dla bezpieczeństwa osobistego i bezpieczeństwa instytucjonalnego do interwencji w konkretnych incydentach.

69.3 Personel nie otrzymuje broni, jeśli nie był szkolony z jej użycia.

Wnioski i skargi

70.1 Więźniowie indywidualnie lub jako grupa otrzymują szerokie możliwości składania wniosków i skarg do dyrektora zakładu lub jakiegokolwiek innej kompetentnej władzy.

70.2 Jeśli mediacja wydaje się stosowna powinna być wykorzystana jako pierwszy środek.

70.3 Jeśli wniosek spotyka się z odmową, a skarga jest odrzucona więzień otrzymuje uzasadnienie i ma prawo odwołania się do innej niezależnej władzy.

70.4 Więźniowie nie są karani za złożenie wniosku lub skargi.

70.5 Kompetentna władza bierze pod uwagę wszelkie skargi pisemne od krewnych więźnia, jeśli mają podstawy by wierzyć, że prawa więźnia zostały naruszone.

70.6 Żadna skarga nie może być wniesiona przez pełnomocnika lub organizację działającą na rzecz więźniów jeśli więzień, o którego chodzi, nie wyraża na to zgody.

70.7 Więźniowie mają prawo domagać się porady prawnej odnośnie skarg i procedur odwoławczych oraz pomocy prawnej, gdy leży to w interesie wymiaru sprawiedliwości.

Część V

Dyrekcja i personel

Praca w więzieniu jako służba publiczna

71. Zakłady karne znajdują się w gestii władz publicznych i są oddzielone od służb wojskowych, policyjnych lub organów ścigania.

72.1 Zarządzanie zakładami karnymi uwzględnia wymogi etyki uznające obowiązek traktowania więźniów w sposób humanitarny i z poszanowaniem ich przyrodzonej godności ludzkiej.

72.2 Personel ma pełną jasność, co do celu systemu penitencjarnego. Kierownictwo służy przykładem efektywnego sposobu osiągnięcia tego celu.

72.3 Obowiązki personelu wykraczają poza zwykłe pilnowanie więźniów i uwzględniają potrzebę ułatwiania reintegracji więźniów ze społeczeństwem po odbyciu kary poprzez program pozytywnego wsparcia i pomocy.

72.4 Personel wykonuje swe zadania sięgając najwyższych standardów profesjonalnych i osobistych.

73. Władze więzienne przywiązują szczególną wagę do przestrzegania zasad obowiązujących personel.

74. Szczególną uwagę przykładą się do zarządzania relacjami pomiędzy personelem mającym bezpośredni kontakt z więźniami a więźniami będącymi pod jego opieką.

75. Personel zachowuje się cały czas i wykonuje swoje obowiązki w taki sposób by oddziaływać na więźniów dobrym przykładem i wzbudzać ich szacunek.

Dobór personelu zakładu karnego

76. Personel dobiera się starannie, odpowiednio szkoli zarówno na początku jak i w trakcie pracy, wynagradza jak profesjonalnych pracowników i daje status, który może być szanowany w społeczeństwie obywatelskim.

77. Dokonując doboru nowego personelu władze więzienne kładą szczególny nacisk na potrzebę integralności, humanitaryzmu, kwalifikacji zawodowych i cech osobowych potrzebnych w tak złożonej pracy, która jest od niego wymagana

78. Profesjonalny personel więzienia powołuje się z zasady na cały etat jako pracownika państwowej służby cywilnej z trwałością zatrudnienia zależną jedynie od właściwego postępowania, skuteczności, dobrego stanu zdrowia fizycznego i psychicznego oraz odpowiedniego poziomu wykształcenia.

79.1 Zarobki są kształtowane tak, by zachęcić i zatrzymać właściwy personel.

79.2 Przywileje socjalne i warunki zatrudnienia kształtują się stosownie do charakteru pracy w instytucji organów ochrony porządku prawnego.

80. Jeśli istnieje potrzeba zatrudnienia personelu na pół etatu powyższe kryteria mają do niego zastosowanie, tak dalece jak jest to właściwe.

Szkolenie personelu zakładu karnego

81.1 Przed przystąpieniem do wypełniania obowiązków personel przechodzi szkolenie w zakresie swoich ogólnych i szczególnych obowiązków i jest zobowiązany do zdania egzaminów teoretycznych i praktycznych.

81.2 Kierownictwo zapewnia by w trakcie pracy zawodowej cały personel utrzymywał i poszerzał swoją wiedzę i kwalifikacje poprzez uczestnictwo w organizowanych w odpowiednich odstępach czasowych wewnętrznych kursach i poprzez ogólny rozwój.

81.3 Personel mający pracować ze specjalnymi grupami więźniów, takimi jak cudzoziemcy, kobiety, młodociani, więźniowie chorzy psychicznie, itp. otrzymuje specjalne przygotowanie związane ze specyfiką pracy.

81.4 Szkolenie całego personelu obejmuje wiedzę w zakresie międzynarodowych i regionalnych instrumentów i standardów praw człowieka, w szczególności dotyczy to Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Europejskiej Konwencji o zapobieganiu torturom oraz niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu, jak również stosowania Europejskich Reguł Więziennych.

Zarządzanie zakładami karnymi

82. Personel dobierany jest i zatrudniany zgodnie z zasadą równości, bez dyskryminacji z jakichkolwiek względów takich jak płeć, rasa, kolor skóry, język, religia, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowych, status majątkowy, urodzenia lub inny.

83. Władze więzienne wprowadzają system organizacji i kierowania, który:

a. gwarantuje, że zakład kierowany jest zgodnie z wysokimi standardami, odpowiadającymi międzynarodowym i regionalnym standardom praw człowieka, i

b. ułatwia dobrą komunikację pomiędzy zakładami karnymi i pomiędzy różnymi kategoriami personelu w poszczególnych zakładach karnych oraz odpowiednią koordynacją wszystkich

oddziałów wewnątrz i na zewnątrz zakładu karnego, które wykonują usługi na rzecz więźniów, w szczególności biorąc pod uwagę kwestie opieki i reintegracji więźniów.

84.1 Każdy zakład karny ma dyrektora, który posiada odpowiednie na to stanowisko kwalifikacje ze względu na cechy osobowe, zdolności kierowania, wykształcenie i doświadczenie.

84.2 Dyrektor zatrudniony jest w pełnym wymiarze i poświęca cały swój czas na obowiązki służbowe.

84.3 Władze więzienne zapewniają by każdy zakład karny był cały czas zarządzany przez dyrektora, zastępcę dyrektora lub upoważnionego urzędnika.

84.4 Jeśli dyrektor odpowiada za więcej niż jeden zakład karny zawsze wyznaczony jest urzędnik odpowiadający za każdy z nich.

85. Mężczyźni i kobiety są w równoważnym stopniu reprezentowane wśród personelu zakładu karnego.

86. Ustala się formy konsultacji kierownictwa z personelem w sprawach ogólnych, a w szczególności związanych z ich warunkami zatrudnienia.

87.1 Wprowadza się formy służące wzmocnieniu najlepszej możliwej komunikacji pomiędzy kierownictwem, pozostałym personelem, instytucjami zewnętrznymi i więźniami.

87.2 Dyrektor, kierownictwo i większość pozostałego personelu więzienia włada językiem, którym posługuje się większość więźniów lub językiem zrozumiałym dla większości z nich.

88. Tam, gdzie istnieją prywatnie zarządzane więzienia, stosują one wszystkie Europejskie Reguły Więzienne.

Personel specjalistyczny

89.1 Tak dalece jak to jest możliwe, wśród personelu zatrudniona jest odpowiednia liczba specjalistów, takich jak psychiatry, psychologowie, pracownicy społeczni i opieki społecznej, nauczyciele oraz instruktorzy zawodowi i kultury fizycznej oraz trenerzy sportowi.

89.2 Gdziekolwiek to możliwe, odpowiedni pracownicy zatrudnieni na część etatu i wolontariusze są zachęceni do wspólnych działań z więźniami.

Świadomość publiczna

90.1 Władze więzienne stale informują opinię publiczną o celach systemu penitencjarnego oraz o pracy wykonywanej przez personel więzienny aby wspierać lepsze zrozumienie roli więzienia w społeczeństwie.

90.2 Władze więzienne powinny, tam gdzie jest to stosowne, wspierać społeczeństwo do świadczenia usług w więzieniu w ramach wolontariatu.

Badania i merytoryczna ocena

91. Władze więzienne wspierają program badań i ocen dotyczących celu więzienia, jego roli w społeczeństwie demokratycznym oraz stopnia w jakim wypełnia ono swoją funkcję.

Część VI
Inspekcja i monitoring
Inspekcja rządowa

92. Więzienia poddawane są regularnej inspekcji instytucji rządowych w celu stwierdzenia, czy są one zarządzane zgodnie z wymogami standardów krajowego i międzynarodowego prawa oraz z ich przepisami.

Niezależny monitoring

93.1 Warunki osadzenia i traktowania więźniów monitorowane są przez niezależny podmiot lub podmioty, a ich ustalenia podawane są do publicznej wiadomości.

93.2 Wspiera się współpracę tych niezależnych podmiotów monitorujących z organizacjami międzynarodowymi uprawnionymi do wizytowania więzień.

Część VII
Nieosądzeni więźniowie
Status więźniów nieosądzonych

94.1 Na potrzeby niniejszych reguł za nieosądzonych więźniów uważa się więźniów przebywających w tymczasowym areszcie na podstawie decyzji sądu do momentu osądzenia, skazania lub wyroku.

94.2 Państwo może uznawać za więźniów nieosądzonych osoby, które zostały osądzone i skazane, jeśli ich odwołania nie zostały jeszcze rozstrzygnięte.

Podejście do więźniów nieosądzonych

95.1 Na podejście do więźniów nieosądzonych nie powinna wpływać możliwość ich skazania w przyszłości za przestępstwo kryminalne.

95.2 Reguły zawarte w niniejszym dziale zapewniają dodatkowe gwarancje dla więźniów nieosądzonych.

95.3 Władze więzienne w stosunku do więźniów nieosądzonych stosują te same zasady, którymi kierują się w traktowaniu wszystkich więźniów i zapewniają więźniom nieosądzonym możliwość uczestniczenia w tych samych zajęciach, o których mowa w niniejszych regułach.

Zakwaterowanie

96. Tak dalece jak to jest możliwe, więźniowie nieosądzeni otrzymują możliwość zakwaterowania w jednoosobowych celach, chyba że przebywanie z innymi więźniami nieosądzonymi jest dla nich korzystne albo sąd wyraźnie zdecydował jak konkretny nieosądzony więzień ma zamieszkać.

Odzież

97.1 Nieosądzeni więźniowie mają prawo noszenia własnych ubrań, jeśli są one odpowiednie do noszenia w więzieniu.

97.2 Więźniom nieosądzonym, którzy nie mają własnej odzieży odpowiadającej wymogom więziennym, zapewnia się odzież, która nie jest identyczna z odzieżą noszoną przez więźniów odbywających karę pozbawienia wolności.

Porady prawne

98.1 Nieosądzeni więźniowie są dokładnie informowani o ich prawie do pomocy prawnej.

98.2 Zapewnia się wszystkie niezbędne warunki, aby pomóc więźniom nieosądzonym w przygotowaniu własnej obrony i w kontaktach z ich przedstawicielami prawnymi.

Kontakty ze światem zewnętrznym

99. Poza określonymi zakazami ustanowionymi na określony czas przez władzę sądową, więźniowie nieosądzeni mają prawo do:

przyjmowania wizyt i komunikowania się z rodziną i innymi osobami na tych samych zasadach jak osadzeni odbywający karę pozbawienia wolności;
dodatkowych wizyt i dodatkowego dostępu do innych form komunikowania się;
dostępu do książek, gazet i innych mediów informacyjnych.

Praca

100.1 Więźniom nieosądzonym oferuje się pracę, ale nie są oni do pracy zobowiązani.

100.2 Jeśli więźniowie nieosądzeni zdecydują się na pracę, wówczas stosują się do nich wszystkie postanowienia reguły 26, włącznie z tymi, które dotyczą wynagrodzenia.

Dostęp do rygoru dla więźniów skazanych

101. Jeśli więzień nieosądzony poprosi o pozwolenie na poddanie go rygorowi przeznaczonemu dla osób skazanych, wówczas władze więzienne, na ile to możliwe, przychylą się to tej prośby.

Część VIII

Cele rygoru dla odbywających karę

102.1 Oprócz ogólnych reguł odnoszących się do wszystkich więźniów, rygor dla więźniów skazanych ma na celu umożliwienie im prowadzenia odpowiedzialnego i wolnego od przestępstw życia.

102.2 Uwięzienie jest wskutek pozbawienia wolności karą samą w sobie i dlatego rygor przewidziany dla więźniów skazanych nie może przyczyniać się do zwiększenia cierpień towarzyszących uwięzieniu.

Wykonywanie rygoru dla osadzonych odbywających karę pozbawienia wolności

103.1 Rygor przeznaczony dla więźniów skazanych stosuje się niezwłocznie wobec osób przyjętych o takim statusie, chyba że rozpoczął się on już wcześniej.

103.2 Tak szybko jak to możliwe po przyjęciu przygotowuje się opracowanie dotyczące sytuacji osobistej, proponowanych planów wykonania kary każdego skazanego więźnia i strategii przygotowania do zwolnienia.

103.3 Skazani więźniowie są wspierani w przygotowaniu projektu własnych indywidualnych planów odbywania kary.

103.4 Plany takie, tak dalece jak jest to realne, odnoszą się do:
pracy;
edukacji;
innych zajęć;
przygotowania do zwolnienia

103.5 Praca społeczna, opieka medyczna i psychologiczna mogą być również włączone do rygoru przeznaczonego dla skazanych więźniów.

103.6 System przepustek stanowi integralną część ogólnego rygoru przewidzianego dla skazanych więźniów.

103.7 Więźniowie, którzy wyrażą zgodę mogą być włączeni do programu sprawiedliwości naprawczej i naprawiania szkód wyrządzonych własnym przestępstwem.

103.8 Szczególną uwagę przywiązuje się do zapewnienia odpowiednich planów i rygorów wykonywania dla skazanych na dożywocie i kary długoterminowe.

Organizacyjne aspekty odbywania kary

104.1 Tak dalece jak to możliwe i zgodne z wymogami reguły 17, oddzielne zakłady lub ich oddziały przeznacza się dla ułatwienia zarządzania różnymi rygorami dla poszczególnych kategorii więźniów.

104.2 Tworzy się procedury dla opracowania i regularnego przeglądu indywidualnych planów wykonania kary dla więźniów, które biorą pod uwagę odpowiednie raporty, wyczerpujące konsultacje zarówno wśród odpowiedniego personelu, jak i zainteresowanych więźniów, których to dotyczy i którzy są w to zaangażowani, tak dalece jak jest to możliwe.

104.3 Raporty o których mowa mają obowiązek uwzględniać sprawozdania sporządzone przez personel bezpośrednio odpowiedzialny za danego więźnia.

Praca wykonywana przez więźniów skazanych

105.1 Systemowy program pracy ma na względzie przyczynienie się do osiągnięcia celów rygoru przewidzianego dla więźniów skazanych.

105.2 Od więźniów skazanych, którzy nie osiągnęli ustawowego wieku emerytalnego, można wymagać, aby pracowali zgodnie ze swymi fizycznymi i umysłowymi możliwościami określonymi przez lekarza.

105.3 Jeśli więźniowie skazani są zobowiązani do pracy, to jej warunki mają obowiązek odpowiadać standardom i kontroli stosowanej w społeczeństwie otwartym.

105.4 Więźniowie skazani, którzy w czasie pracy biorą udział w programach o charakterze edukacyjnym lub programach innego rodzaju stanowiących część planu wykonania kary, otrzymują wynagrodzenie jak za pracę.

105.5 W przypadku więźniów skazanych część ich wynagrodzenia lub oszczędności może być spożytkowana na cele wynagrodzenia szkody, jeśli tak zadecyduje sąd lub gdy sam więzień się na to zgodzi.

Edukacja więźniów skazanych

106.1 Systemowy program edukacji, włącznie ze szkoleniem zawodowym, które ma na celu podniesienie ogólnego poziomu wykształcenia więźniów jak i stworzenie im perspektywy prowadzenia odpowiedzialnego i wolnego od przestępczości życia, jest kluczowym elementem reżimu dla więźniów skazanych.

106.2 Wszystkich skazanych więźniów zachęca się do udziału w programach edukacyjnych i szkoleniowych.

106.3 Programy edukacyjne dla więźniów skazanych dopasowuje się do ich przewidywanego okresu pobytu w więzieniu.

Zwolnienie więźniów skazanych

107.1 Odbywający karę uzyskują odpowiednio wcześniej przed zwolnieniem, wsparcie w postaci stosownych procedur i specjalnych programów, które umożliwiają im przejście z życia w więzieniu do prowadzenia zgodnego z prawem życia w społeczeństwie.

107.2 Zwłaszcza w przypadku więźniów odbywających dłuższe kary, podejmuje się kroki, aby zapewnić ich stopniowy powrót do życia w wolnym społeczeństwie.

107.3 Cel ten może być osiągnięty poprzez program prowadzony w więzieniu, przygotowujący skazanego do zwolnienia, bądź poprzez częściowe lub warunkowe zwolnienie z dozorem połączonym ze skuteczną opieką społeczną.

107.4 Władze więzienne są zobowiązane do ścisłej współpracy ze służbami i instytucjami dozoru i pomagającymi zwolnionym więźniom w umożliwieniu im wszystkim ponownego znalezienia sobie miejsca w społeczności, w szczególności w rodzinie i w miejscu pracy.

107.5 Przedstawicielom takich służb i instytucji zapewnia się wszelki niezbędny dostęp do zakładu i więźniów, aby umożliwić im okazanie pomocy w przygotowaniach do ich zwolnienia i opracowania programów wspomagających już po zwolnieniu.

Część IX **Uaktualnianie zasad**

108. Europejskie Reguły Więzienne są regularnie uaktualniane.

Przypis ¹

Kiedy powyższa rekomendacja była przyjmowana, zgodnie z artykułem 10.2c Zasad Postępowania dla spotkań delegatów ministrów, przedstawiciel Królestwa Danii zastrzegł, że rząd jego kraju rezerwuje sobie prawo do zastosowania bądź nie reguły 43 § 2 załącznika do rekomendacji z tego powodu, że wymóg aby więźniowie przebywający w odosobnieniu byli codziennie odwiedzani przez personel medyczny rodzi poważne wątpliwości natury etycznej odnośnie możliwej roli tego personelu w decydowaniu o zdolności więźniów do dalszego przebywania w odosobnieniu.

Tłumaczenie: Justyna Chrzanowska
Redakcja merytoryczna: dr Monika Płatek